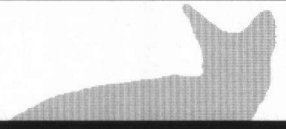

KORTAF

Terwijl wij ons zorgen maken over het verdwijnen van de laatste bruine beren uit de Pyreneeën, zit men elders in Oost-Europa met hen verveeld. In een aantal Oosteuropese landen doet de bruine beer het betrekkelijk goed, hoewel daar meteen aan moet worden toegevoegd dat dit slechts tot bepaalde streken beperkt blijft. In Roemenië bijvoorbeeld is de populatie van 800 dieren in 1950 aangegroeid tot 7.500 in 1992. Blijkbaar is dit aantal voor de Roemeense autoriteiten te groot. Ze hebben dan ook het plan opgevat om het bestand met 40% te verminderen, hetgeen zo'n 3.000 beren vertegenwoordigt.

Daarbij speelt niet zozeer de natuurgedachte alswel het jachtbelang. Reeds langer worden in verscheidene Oosteuropese landen, zoals Joegoslavië en Polen, omwille van de centen beren afgeschoten. Met een handelswaarde van tussen de 8.500 en 55.500 Bfr (f500 tot f3000) per exemplaar, moet dit de Roemeense staat een extra-inkomen van 75 miljoen frank (4 miljoen gulden) opleveren. De gedachte om het "teveel" op andere plaatsen in het land of elders in

Europese berenoverschotten

Voor de Roemeense regering vormen bruine beren een bron van inkomsten. Foto Johan De Meester

Europa uit te zetten, heeft bij hen niet gespeeld. Nochtans zijn er plannen om de bruine beer in de Pyreneeën en de

Vercors te reintroduceren. Roemenië verdedigt zich met de bewering dat alleen het overschot, dat door het op vele plaatsen bijvoeren van de dieren is ontstaan, wordt "geogst".

Dirk Criel

Abnormale vossentoename in Oost-Vlaanderen?

Sedert enige tijd kan de vos in grote delen van Vlaanderen rekenen op een meer dan ongewone belangstelling. Aangedikt met anekdotes en verslagen van ooggetuigen deed tot voor kort het gerucht de ronde als zouden voornamelijk in het zuidelijke deel van Oost-Vlaanderen systematisch vossen worden gekweekt en uitgezet door een groep fanatieke vossenlief-

hebbers. Met tussenpozen wordt er voor het hardnekkige gerucht plaats ingeruimd in de regionale pers. De "vossenplag" is overal een verhit gespreksonderwerp.

Dat het uiteindelijk niet zo'n vaart loopt, blijkt uit een beperkt onderzoek dat de bioloog Koen Van Den Berge heeft ingesteld en waarvan de resultaten recent aan de pers zijn voorgesteld. Het is een

feit dat in Oost-Vlaanderen de vos in aantal toeneemt. Dit uit zich voornamelijk in de streek van de Vlaamse Ardennen en het Pajottenland, waar de soort tot voor enkele jaren uiterst zeldzaam was. Het kleinschalige heuvel-landschap biedt aan de vos een bijzonder rijke leefomgeving en het is verwonderlijk dat deze opportunist lange tijd uit de streek is weggeble-

In Vlaanderen steekt een hetze tegen de vos zijn kop op.

Foto Johan De Meester

ven.

In tegenstelling tot de geruchten over "massale vosenuitzettingen", waarvan bij navraag bij de verbaliserende overheid niets bleek waar te zijn, bestaat er een eenvoudige verklaring voor zowel de gebiedsuitbreiding als de toename van de populatiedichtheid. Vooreerst is er een spontane gedragsaanpassing inzake biotoopkeuze; anderzijds speelt een fel vermin-

derde vervolging, onder andere door het stopzetten van de verdelgingscampagnes ter bestrijding van de hondsdolheid en het instellen van een schoontijd, mede een rol. Dat de huidige populatieangroei een snel verloop kent, heeft alles te maken met de populatiedynamiek van soorten. De aangroei verloopt aanvankelijk zeer traag, om vervolgens exponentieel zeer sterk toe te nemen en naderhand weer te-

rug te lopen tot een evenwichtsniveau is bereikt, waarin zich in een stabiel milieu lichte fluctuaties voordoen. De zogenoemde explosie van de vossenpopulatie is dan ook een tijdelijk fenomeen, dat uiteindelijk door verschillende milieufactoren zoals voedselaanbod, leefruimte en populatiedruk, op een natuurlijke wijze wordt ingetoomd. De Oostvlaamse vossenpopulatie zit momenteel volop in de ontwikkelingsfase en verwacht wordt dat ze zich spoedig stabiliseert. De vos zal in de toekomst tot de vaste waarden behoren en in veel hogere aantallen voorkomen dan voorheen. Dit betekent dat er wel degelijk een plaats voor deze predator in de natuur is weggelegd en vanuit de ecologie is dit als een verrijking te beschouwen. De consequenties voor de volksgezondheid (gevaar voor hondsdolheid) en jacht zijn in de hele discussie van ondergeschikt belang en dienen enkel om de verdelging van de vos te verantwoorden.

Dirk Criel

Het vel van de Franse beer wordt duur verkocht

De Aspevallei ligt in de westelijke Franse Pyreneeën en loopt van Oloron-St-Marie tot de Col du Somport, over de Spaans-Franse grens. Ze is 60 kilometer lang en één van de laatste ongerepte valleien in het Pyreense berggebied. De vallei op zich is niet zo breed, maar herbergt niettemin een grote natuurlijke rijkdom. Voor een deel zijn dat endemische soorten, soorten die nergens anders voorkomen. Ook voor zoogdieren is het gebied bijzonder

interessant, temeer daar hier twee voor de Pyreneeën zeldzame soorten worden aange troffen: de Pyreense desman en de bruine beer. De bruine beer komt in de Pyreneeën nog slechts op drie plaatsen voor en de grootste concentratie, een vijftiental dieren, vertoeft in het berggebied rond de vallei van de Aspe. De vallei loopt als een noord-zuidas dwars doorheen het berenleefgebied. Meer dan eens worden ze er gezien bij het oversteken van de be-

scheiden Route nationale 134 die Frankrijk met Spanje verbindt.

Met steun van de Europese Gemeenschap wil men binnen afzienbare tijd doorheen de vallei een autoweg aanleggen, die het grensgebied tussen Spanje en Frankrijk moet ontsluiten voor vracht- en personenwagenverkeer. De geplande vierbaansweg moet dagelijks 1000 vrachtwagens en 4000 personenwagens kunnen slikken. Daartoe zal een tunnel onder de Col du Somport worden gegraven en de huidige weg zal worden rechtgetrokken en verbreed. De geplande werken staan in

schril contrast met de door de EG geformuleerde doelstellingen inzake natuur- en landschapsbehoud. Deze stellen letterlijk dat tot de prioriteiten behoren: "...de bescherming van de laatste natuurlijke streken, met nadruk op het bergmilieu, de bescherming van bedreigde diersoorten, zoals de bruine beer in de Pyreneeën, en de bevordering van langeafstandsvervoer per trein". Europees Commissaris voor verkeer Karel van Miert (SP) speelt in het beleid terzake een belangrijke rol, maar was niet voor commentaar bereikbaar.

Het een en ander gebeurt niet zonder voorbedachten rade. Reeds jarenlang wordt er door de Spaanse regering een ontmoedigingsbeleid gevoerd, waardoor de vestiging in het gebied wordt bemoeilijkt, onder meer door verwaarlozing van wegen en dorpen en door het voortrekken van het massale bergtoerisme. Voldoende om een basis te leggen die pleit voor de aanleg van de autoweg. Door de geleidelijke verbreding van de weg, die uiteraard ook een tonemende verkeersdrukte doorheen de kleine

dorpen met zich meebrengt, wordt ook aan Franse zijde reeds jarenlang het pad geëffend voor de "voie rapide".

Toen twee jaar geleden de plannen uitblekten, werden er onmiddellijk acties op touw gezet. De actiegroep *Coördination pour la Sauvegarde Active de la Vallée d'Aspe* werd opgericht en verwierf ondertussen de medewerking van diverse Franse en internationale groeperingen. Zij pleiten voor alternatieve maatregelen, zoals de restauratie van de oude spoorlijn tussen Oloron en Canfranc, waarlangs

de auto's per trein de grens kunnen kruisen. Sinds kort voert ook de Jeugdbond voor Natuur- en Milieustudie vanuit België voorlichting en actie ten gunste van het fel bedreigde gebied. Voor steun en informatie terzake kan men terecht op het secretariaat van de vereniging: Kortrijksepoortstraat 140 te 9000 Gent (tel.: 091/234781). Ook kan men zijn bezwaren kwijt bij de Franse ambassade (België: Hertogstraat 65, 1000 Brussel).

Dirk Criel

Likona en beheersovereenkomsten

Naar analogie van het Natuurhistorisch Genootschap in Nederlands Limburg werd in Belgisch Limburg een provinciale koepel voor natuurstudie opgericht (LIKONA). Bedoeling is om de werkgroepen die zich toeleggen op de studie van de natuur in Limburg samen te brengen, te coördineren en hun werking te optimaliseren. Een eerste overleg hieromtrent vond reeds plaats in maart 1991. Toen werd afgesproken welke werkgroepen er deel zouden uitmaken van het werkverband. Jammer genoeg blijven de zoogdieren onderverte-

LIMBURGSE KOEPEL VOOR NATUURSTUDIE

Contactadres:
Provinciaal Natuurcentrum
Zuivelmarkt 33
3500 Hasselt
011 / 21 02 66

genwoordigd. Enkel de vleermuizen komen binnen de organisatie aan bod. Vanuit de NCBR zullen voorstellen worden gedaan om op korte termijn ook activiteiten rond de das en eventueel de otter te ontwikkelen. De discussie dienaangaande moet evenwel

eerst binnen de NCBR worden voortgezet. Met de organisatie van een contactdag in januari van dit jaar en de voorbereiding van een eerste jaarboek, ging LIKONA pas goed van start. Tot de belangrijkste activiteiten behoort het bundelen van inventarisatiegegevens, het verstrekken van informatie over fauna en flora in Limburg, de vorming van leden en het opstarten van een grensoverschrijdend (Limburgs) samenwerkingsverband.

Eén van de belangrijkste activiteiten betreft evenwel het aanmoedigen en begelei-

den van ondersteuningsovereenkomsten die grondgebruikers en -eigenaars met de provincie Limburg kunnen afsluiten. Het is de bedoeling om door middel van een financiële tegemoetkoming de biotopen van bedreigde planten- en diersoorten in landbouwgebieden te beschermen. De contractant verbindt zich er toe bepaalde maatregelen te nemen, of bepaalde activiteiten achterwege te laten of uit te stellen. De provincie stelt hiervoor jaarlijks een bedrag (in 1992 250.000 frank) ter beschikking. De vergoedingen richten zich vooreerst op weidevogels, vogels in agrarisch gebied (ortolaan en grauwe klauwier), poelen en zeldzame vegetaties. Door tussenkomst van de NCBR werd deze maatregel tot de das doorgetrokken. Hierdoor zal het in de toekomst mogelijk zijn om de burchten van deze dieren op een doeltreffende wijze te beschermen.

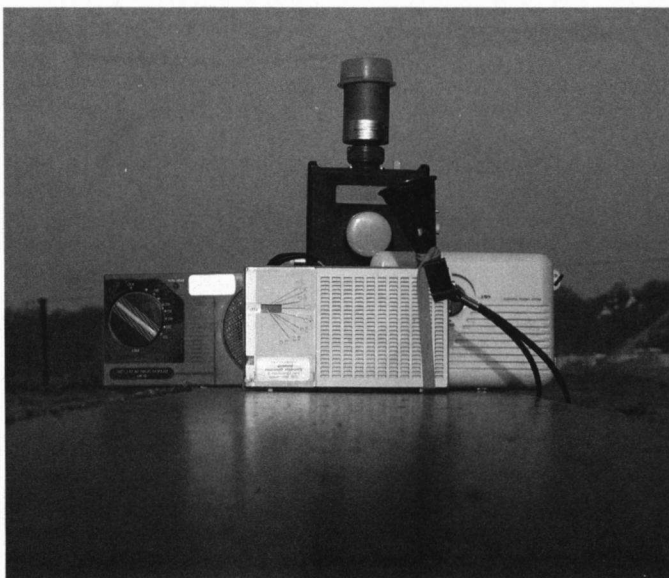
Dirk Criel

KIKONA, Provinciaal Natuurcentrum, Zuivelmarkt 33, 3500 Hassest. telefoon 011-210266 (B).

Batdetector

In het decembernummer van 1991 verscheen er oproep van de redactie van Zoogdier om een goede Nederlandse naam te bedenken voor 'batdetector'. Slechts 7 inzendingen, 6 Nederlandse en 1 Belgische, bereikten de redactie. Sommigen stuurden zelfs vier oplossingen in.

De meeste termen leken sterk op de door ons reeds voorgestelde 'vleermuisvinder', 'vlerenvinder' en 'vleervinder'. Zo waren er 'vleermuisverklikker', 'vleerklikker', 'vleerpeiler', 'vleerpieper', 'vleertikker', 'vleerbieper', 'vlerenzoeker' en 'vleerder'. Wij ontvingen slechts twee min of meer originele

inzendingen. De eerste 'VLOA', wat volgens de inzender kan staan voor 'Vleermuis Opsporings Apparaat'. De inzender vindt het trouwens ook nog een leuk woord voor kruiswoordraadsels. (Deze lezer denkt dat de redactie de prijs van batdetectors bepaalt, want hij schrijft 'Maak ze nog iets goedkoper en de VLOA's vliegen de deur uit'). De tweede is afkomstig van onze Belgische inzender: 'vleermuisenradio'. Hij beargumenteert dit verder: 'Als je met een batdetector werkt, beluister je eigenlijk muziek (waarom spreekt men eigenlijk niet van de "zang" van vleermuizen net zoals men van de zang van walvissen spreekt). Dat dit voorstel volgens de exacte fysica niet overeenkomt met radiogolven doet niet ter zake. Het bakje zelf vertoont genoeg gelijkenissen met een radio of transistor (alternatief: vleermuiszentransistor).' Verder waarschuwt hij voor modeverschijnselen zoals turbotaal. 'vleer' als aanduiding voor vleermuis klinkt te turbo-achtig of te Noord-Nederlands naar zijn Vlaamse oren.

De Neerlandica van de re-

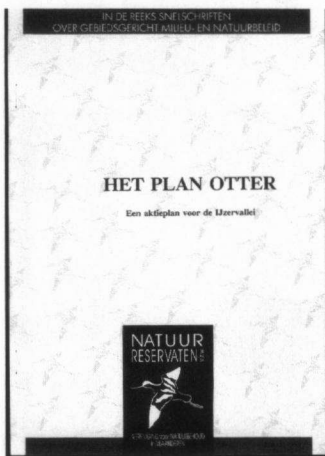
dactie, Diny Basoski, bedacht de woorden 'echolocator' en 'echopeiler'. Zij zegt: "Als je vast blijft zitten aan het idee dat het woord met vleermuis moet beginnen, blijft het altijd gekunsteld aandoen". De jury stemt daarmee in en haar oplossingen klinken leuk, maar helaas als lid van de redactie, mag ze niet meedingen naar de hoofdprijs.

De jury heeft dan ook na rijp beraad besloten de heer Guido Rappé, Kapelstraat 3 te Ursel (B) de boekenbon van 500 bfr te overhandigen. Deze bon is hem ondertussen reeds toegestuurd. De jury heeft de inzending 'vleermuisenradio' of 'vleermuisen-transistor' verkozen vanwege de originaliteit, en vooral vanwege de goede argumentatie. Maar dit wil niet zeggen dat wij in de toekomst deze term zullen bezigen. We vinden hem nog steeds, zoals alle andere inzendingen, te geforceerd. In dit en de volgende nummers van zoogdier zul je dus nog steeds het Engelse 'batdetector' vinden, tot er een echt goede Nederlandstalige term verschijnt, die algemeen aanvaardbaar is.

Johan Vandewalle

Plan 'otter' in Vlaanderen

Begin mei lanceerde de VZW Natuurreservaten een plan om van de IJzervallei in West-Vlaanderen opnieuw een "ottervriendelijk" gebied te maken. Het gebied rond de IJzer staat van oudsher bekend als één van de meest belangrijke otterleefgebieden die Vlaanderen heeft gekend en het is zeker dat er enkele jaren geleden nog otters in het gebied vertoefden en er jongen groot brachten. Door de voortschrijdende milieuverloedering is evenwel ook hier het woongebied van de otter ernstig aangetast en zijn aangepaste beschermingsmaatregelen noodzakelijk geworden. Het is niet zozeer de bedoeling van Natuurreservaten om in het gebied otters uit te zetten, dan wel om een aantal voorstellen te lanceren en te promoten om de levenskwaliteit van de IJzervallei te verbeteren, zodat er uiteindelijk opnieuw ruimte komt voor een levensvatbare

otterpopulatie.

Het plan werd gelanceerd naar aanleiding van de herdenkingsdag ter ere van Paul Houwen, voormalig conservator van het natuurgebied "De Blankaart" te Woumen bij Diksmuide, die een jaar geleden overleed. Paul Houwen heeft zich zijn leven lang ingezet voor de bescherming

van het IJzerbekken, waarin de Blankaart centraal ligt. Dit waterrijke gebied heeft trouwens lange tijd otters gehuisvest. Het is de bedoeling dat de nieuwe gemeenschapsminister voor natuurbehoud, De Batselier, zich achter het plan stelt en initiatieven terzake aanmoedigt en ondersteunt.

De otter wordt gezien als een barometer voor de kwaliteit van de natuur. Hij stelt strenge eisen aan waterkwaliteit, voedselaanbod en leefomgeving. Waar otters leven is de nodige kwaliteit voorhanden om een brede waaier van planten en dieren die aan het water gebonden zijn ruimte te geven om te leven. Vandaar dat een keuze voor de otter voor de hand lag.

Dirk Criel

Het Plan Otter telt 17 bladzijden en kan worden besteld door storting van 150 Bfr. (f9,-) op rekening 000-0083431-11 van BNVR, Koninklijke St.-Mariastraat, 1030 Brussel onder vermelding "Plan Otter".

Mestvarkens voor de jacht

Sedert de jaren zestig blijkt het wild zwijn in aantal toe te nemen, dit ondanks de verhoogde jachtdruk en de veranderingen in het leefgebied. De schommelingen die van het ene jaar op het andere worden vastgesteld zijn allicht te wijten aan de jaarlijkse variatie in het voedselaanbod. Afgezien van het grote aanpassingsvermogen van het wild zwijn is de toename gedurende de laatste twintig jaar grotendeels te wijten aan de tussenkomst van de jager.

Het is algemeen bekend dat op veel plaatsen in de Belgische Ardennen de wilde zwijnenpopulatie kunstmatig in stand wordt gehouden, hetzij door de dieren in afgesloten domeinen te houden, hetzij door intensieve bijvoe-

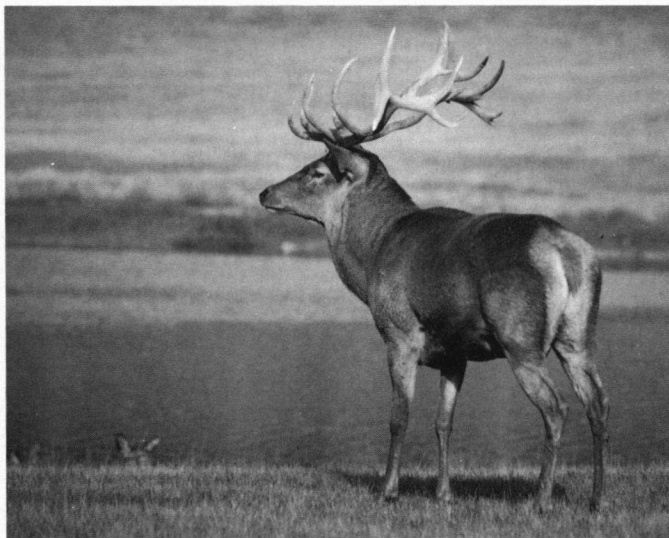
dering of door regelmatige uitzettingen. Sommige jachthouders trachten de populatie te versterken door dieren los te laten die voortkomen uit kruisingen tussen wilde zwijnen en tamme varkens. Hun nakomelingen zijn vruchtbaarder en groeien sneller dan de puur wilde exemplaren. De gekruiste zwijnen halen gemakkelijk twee worpen per jaar en zijn reeds na 10 maanden vet genoeg om geschoten te worden, hoewel het toch zo'n 18 maanden duurt vooraleer er van een volwassen zwijn mag worden gesproken. Een snelle oogst is dus gegarandeerd. Bovendien zijn ze een stuk eenvoudiger te doden, doordat ze enigszins hun schuwheid hebben verloren.

Door deze ondoordachte handelswijze dreigt er een vermenging op te treden waardoor de zuivere eigenschappen van het wild zwijn verloren gaan. Het gedrag verandert en is minder aangepast aan een leven in het wild. Gedragingen zoals het nachtelijk foerageren, discretie, wantrouwen en het opnemen van natuurlijk voedsel zijn drageseigenschappen die stuk voor stuk worden afgebouwd.

Net als bij de kweek en het uitzetten van andere wildsoorten, zoals de fazant, dient gelet te worden op het behoud van de soortkenmerken en de natuurlijke gedragspatronen. Een pleidooi voor een betere en strengere reglementering terzake lijkt gepast.

Dirk Criel

Edelherten in de Oostvaardersplassen

Op 19 maart 1992 zijn er in de Oostvaardersplassen in totaal veertig edelherten uitgezet. De dieren zijn losgelaten in een afgerasterd gebied van circa 5000 hectare. Het is de bedoeling dat de dieren door begrazing zorgen voor een gevarieerd landschap.

Het is voor de eerste keer dat er in Nederland edelherten in een moerasgebied worden uitgezet. Tot voor kort kwamen zij alleen voor in droge bos- en heidegebieden op de Veluwe. De uitgezette dieren zijn grotendeels afkomstig uit natte gebieden in Schotland. Van nature komen edelherten vooral in waterrijke moeras- en riviergebieden voor. Dit is bijvoorbeeld het geval in de Donaudelta. Hier blijken de dieren ook zonder bijvoeren goed te gedijen. Samen met de eerder uitgezette koniks-paarden en heck-runderen moeten de edelherten in de Oostvaardersplassen voor een zo natuurlijk mogelijke begrazing zorgen.

Piet van der Reest

Onlangs zijn in de Oostvaardersplassen edelherten uitgezet.

Foto Pieter Elbers

Grondradar voor opsporen zoogdierholen

In het blad Waterschapsbelangen (1991 nr 6) staat een artikeltje over een toepassing van radar die mogelijkheden biedt voor zoogdieronderzoek. Met een zogenaamde grondradar werd bij wijze van proef geprobeerd het verloop van de gangen van een muskusrattenhol in een oever te ontdekken. Dat bleek heel aardig te gaan. In het algemeen wordt grondradar gebruikt voor het in beeld brengen van leidingen en het na-

gaan van de dikte van asfaltlagen op wegen. De radarpulsen die de grond worden ingestuurd reflecteren onder andere op laagovergangen, voorwerpen en de grondwaterspiegel, maar blijken ook wel bruikbaar om wat grotere holten te vinden. De grondradar moet voor dit type gebruik echter nog wel flink verbeterd worden. Navraag bij een van de auteurs van het artikel, ir. J.W. de Feijter van Grondmechanica in Delft, leerde dat er inmiddels een studie is verricht naar de praktische en economische aspecten van zo'n verbetering. Technisch blijkt de ontwikkeling van de driedimensionale grondradar mogelijk; dat kost 5 à 10 miljoen gulden. De toepassing ervan zal echter menige onderzoeksbeurs te boven gaan: de kosten van een dag werken gaan zo'n f10.000,- bedragen. De prijs voor het in beeld brengen van een strook van twee kilometer lang en twee meter breed wordt becijferd op f20.000,-. Misschien zijn er echter wel handeltjes te sluiten, als men toch in de buurt is voor een ander karwei. Groot voordeel is natuurlijk dat er niets vernield hoeft te worden om te weten te komen wat zich onder de grond bevindt; een mooie methode dus voor het in kaart brengen van grote dassen- of vossenburchten. Voor wat betreft de muskusratten is met dit middel een goede inschatting van de schade aan dijken en dergelijke mogelijk, wat ongetwijfeld economische voordelen heeft. Wel is de grondsoort en de waterstand van belang voor de toepasbaarheid: in droog zand gaat het prima en kon bijvoorbeeld een waterspiegel op twintig meter diepte worden vastgesteld, maar in vochtige klei kom je met grondradar niet ver, terwijl het in zout of brak milieu al helemaal niet werkt.

Jaap Mulder